

Asia: VM040:00/2019, VM/823/03.01.00/2019

Luonnos hallituksen esitykseksi kuntien taloustietojen tuottamista ja raportointia koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lakimuutos velvoittaa kunnat ja kuntayhtymät tuottamaan ja raportoimaan nykyistä tiedonkeruuta tarkempaa ja ajantasaisempaa taloustietoa. Kuntaliitto katsoo, että on myös kuntien ja kuntayhtymien etu, että taloustiedot ovat vertailukelpoisia ja, että kunnat ja kuntayhtymät saavat jatkossa laadukkaampaa vertailutietoa toiminnan kehittämisen ja päätöksenteon tueksi. Lakimuutoksen etuna on myös, että tietotuotannon automatisointiin ohjaaminen kannustaa kuntia lisäämään taloushallinnon ja tietojohdantamisen kustannusvaikuttavuutta.

Tietopohjan tarkentaminen mahdollistaa ajantasaisemman kuntatalouden ohjauksen. Kuntaliitto korostaa, että esityksen tarkoituksena ei ole lisätä kuntatalouden ohjausta. Hallituksen esityksessä on syytä tuoda ilmi, että uuden tiedonkeruujärjestelmän tarkoituksena ei ole lisätä valtion ohjausta kuntiin.

Uuden tiedonkeruumallin yhdeksi perusteluksi esityksessä luetaan tietotuotannon automatisoinnista saatavat tuottavuushyödyt. Toimintamallin kustannuksia rahoitetaan siten esityksessä esille tuoduilla kuntien valtionosuusleikkauksilla. On huomioitava, että lakimuutos aiheuttaa kunnille ja kuntayhtymille merkittäviä investointiluonteisia kustannuksia mm. henkilöstön koulutuksen sekä järjestelmien päivittämisen vuoksi. Järjestelmien kehittäminen saattaa nostaa myös ohjelmistojen vuosittaisia käyttö- ja ylläpitomaksuja. Kuntien valtionosuuksia ei tule siten leikata uudistuksen johdosta. Jo kertaalleen kuntien valtionosuudesta leikattu digikannustinraha tulisi kohdentaa kunnille automaattisen talousraportoinnin toimeenpanoon.

Hallituksen esityksessä todetaan, että muutoksen aiheuttamat investointikustannukset alenevat merkittävästi, jos muutokset toteutetaan samanaikaisesti tulorekisteriuudistuksen sekä EU:n verkkolaskudirektiivin kansallisen toimeenpanon uudistuksen yhteydessä. Ei voida olettaa, että

samanaikaiset uudistukset vähentäisivät lausunnon kohteena olevan uudistuksen aiheuttamia muutoskustannuksia, koska kyseiset uudistukset kohdistuvat taloustietojärjestelmien eri osiin. Esityksen vaikutusarviointia tulee täsmentää tältä osin.

Lakimuutoksen keskeisimmät riskit liittyvät tiedon laadun heikkenemiseen, etenkin nivelvaiheessa. Uudistukseen kytkeytyy monia riskitekijöitä, jotka toteutuessaan heikentävät taloustietojen laatua merkittävästi. Merkittävimpiä riskejä aiheuttavia tekijöitä ovat useat yhtäaikaiset muutokset, kuten tiedonkeruuvastuun siirtyminen uudelle toimijalle, tietosisällön huomattava laajentuminen sekä raportointitavan muutos. Tietosisällön samanaikainen muuttuminen aiheuttaa sen, ettei edellisten vuosien tietoja voida hyödyntää täysimittaisesti automaattisissa tarkastuksissa. Kuntaliitto katsoo, että tiedon laatuun on kiinnitettävä erityistä huomioita uudistuksen nivelvaiheessa. Laadunvalvonta ei voi nivelvaiheessa perustua pelkästään automaattisiin tarkastusmenetelmiin ja hajautettuun tarkastusvastuuseen. Laadunvarmistus vaati erityisiä panostuksia nivelvaiheessa. Ottaen huomioon, että lukuisia julkisen hallinnon suosituksia on päivitetty automatisoidun talousraportoinnin koulutuskierroksen jälkeen, tiedonantajille on tarjottava edelleen aktiivisesti koulutusta muutoksen menestyksellisen toimeenpanon toteuttamiseksi.

Kerättävä tietosisältö ei saa kasvaa liian suureksi. Lopullinen sisältö on päätettävä hyvissä ajoin ennen tiedonkeruun uudistamista. Kerättävien tietojen tulee olla sellaisia, että niiden tuotanto pystytään automatisoimaan kohtuullisella vaivalla kuntien kirjanpito- ja kustannuslaskenta-järjestelmistä. Kerättävän tietosisällön laajuuden pysymisestä kohtuullisena tulee huolehtia niin kehitys- kuin tuotantovaiheessa. Jo nyt on havaittavissa, että uuteen tietomalliin ollaan sisällyttämässä tietoja joiden tuottamisen automatisointi on hyvin haasteellista. Tietosisällön merkittävä kasvu ja monimutkaistuminen vähentää uudistuksesta saatavia tuottavuushyötyjä. Hallituksen esityksen nykytilakuvauksessa todetaan kunnilla olevan jo nyt lukuisia eri velvoitteita tietojen toimittamiseen mm. erityislainsäädännön perusteella. Kuntaliitto muistuttaa, että suuri osa näistä tiedoista kerätään vielä jatkossakin erillistiedonkeruina. Suuntaus toimintavan laajentamiseksi myös mm. erillistiedonkeruiden kohteena oleviin tietoihin on hyvä, mutta edellyttää kerättävien tietojen ja tietotarpeiden kriittistä tarkastelua.

Hallituksen esityksestä ei käy yksiselitteisesti selville onko vastuu tietosuoja säännösten noudattamisesta tiedonantajalla (kunta tai kuntayhtymä) vai Valtiokonttorilla.

Kuntaliitto näkee uudistuksen merkittävänä ja yhteiskunnallisesti tärkeänä. Laadukas ja ajantasainen taloustieto parantaa sekä hallinnon päätöksentekoa, että lisää julkisen hallinnon läpinäkyvyyttä kuntalaisten näkökulmasta ja parantaa siten koko julkishallinnon kustannusvaikuttavuutta.

Korhonen Minnamaria
Suomen Kuntaliitto ry

Mehtonen Mikko
Suomen Kuntaliitto ry - Kuntatalous